

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی

دوره: کارشناسی ارشد

رشته: عرفان تعلیمی

پیشهادی دانشگاه شهید بهشتی

مصوب جلسه ۶۹۳ مورخ ۱۳۸۷/۰۴/۲۹ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

مصوبه شورای دانشگاه شهید بهشتی در خصوص برنامه درسی

رشته عرفان تطبیقی دوره کارشناسی ارشد

برنامه درسی **رشته عرفان تطبیقی** در **دوره کارشناسی ارشد** که توسط هیأت علمی گروه آموزشی **معارف اسلامی** دانشکده **الهیات و ادیان** تهیه و تدوین شده بود با اکثریت آراء به تصویب رسید. این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.*

*: هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای دانشگاه برسد.

رای صادره جلسه ۸۶/۶/۱۹ شورای دانشگاه در مورد برنامه درسی رشته **عرفان تطبیقی**

در دوره **کارشناسی ارشد** صحیح است به واحدهای ذی ربط ابلاغ شود.

رییس دانشگاه

A handwritten signature in black ink, written over a horizontal line, located below the text 'رییس دانشگاه'.

باسمه تعالی

گروه آموزشی ادیان و عرفان

طرح توجیهی و لیست واحدهای آموزشی
مشخصات کلی، برنامه و سر فصل دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی

صفحه

فهرست مندرجات :

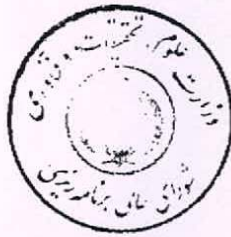
.....	فصل اول :
.....	تعریف و اهداف
.....	ضرورت و اهمیت
.....	طول دوره و شکل نظام
.....	شرایط پذیرش دانشجو در دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی
.....	نقش و توانایی دانش آموختگان این دوره
.....	فصل دوم
.....	جدول ۱ فهرست دروس تخصصی الزامی
.....	جدول ۲ فهرست دروس جبرانی (پیشنیاز)

فصل اول

مشخصات کلی ، برنامه و سر فصل دروس دوره کارشناسی ارشد

عرفان تطبیقی

۱- تعریف و اهداف :

دوره کارشناسی ارشد عرفان در گرایش «عرفان تطبیقی»

یکی از دوره های آموزشی عالی در سطح بالاتر از کارشناسی است که اهداف این دوره به شرح زیر است:

- ۱- انجام پژوهش های بنیادی- کاربردی در زمینه عرفان اسلامی بویژه از رهگذر نگرش مقایسه ای
- ۲- توانایی تدوین متون عرفانی متناسب با مخاطبین جوان و دانشگاهی
- ۳- تربیت پژوهشگرانی که در حوزه اندیشه و معارف اسلامی در مراکز علمی و پژوهشی کشور به کار گرفته می شوند.
- ۴- تلاش در راستای توسعه و نشر عرفان اصیل اسلامی در مراکز علمی- پژوهشی
- ۵- توانایی پاسخگویی منطقی و متناسب با محیطهای دانشگاهی به پرسشها و شبهاتی که ایمان نسل جوان و دانشگاهی را هدف می گیرند.
- ۶- دفاع علمی و منطقی از معارف اصیل اسلام

۲- ضرورت و اهمیت :

بحران معنویت و بحران عمیق معرفتی که گریبان انسان را در قرن بیستم به بعد گرفته و مورد اذعان بسیاری از دانشمندان انسانشناسی می باشد، سبب گردیده تا دوباره رویکردی نو به معنویت و دین در جهان معاصر و در جوامع مختلف پیدا شود. در این رهگذر تاسیس مکاتب و روشهای مختلف برای خلق معنویت و همچنین مطالعات و پژوهشهای بنیادین در قلمرو معارف دینی و در حوزه های گوناگون ادیان و پاسخ به این نیاز اصیل و حقیقی انسان به اندازه ای شایع گردیده که هرمدیف مهمترین رشته های علمی روز تولید محتوا دارد.

در چنین شرایطی بویژه با توجه به اینکه نظام جمهوری اسلامی بر اساس دین و محتوای اسلامی بنیان گزارده شده، ضرورت پرداختن دانشگاههای کشور با متدولوژی علمی و پژوهشی و متناسب با زمان و زبان روز به مطالعات دینی و اطلاع پیشرفتهای مطالعاتی در این حوزه و دریافت مسائل و پرسشهای اساسی حوزه معرفت دینی و چگونگی مواجهه متفکران و فیلسوفان معاصر با مسائل جدید به خصوص مسائلی که در تقابل با آموزه های دینی قرار می گیرند بیش از پیش آشکار می شود.

بدیهی است نیل به این مهم بدون آشنایی صحیح از نظامهای معرفتی و عرفانی سایر ادیان و مکاتب و همچنین بدون اطلاع از نقاط ضعف و قوت آنها در حل اساسی ترین مسائل و دغدغه های انسان معاصر که عبارتست از «روش زندگی» و «معنای زندگی»، میسر نمی باشد. از این رو تاسیس رشته کلام و عرفان تطبیقی در راستای دستیابی به چنین هدفی قرار می گیرد. دانشجویان در این رشته با پرسشهای اساسی در حوزه های معرفتی و جهان شناختی روبرو گشته که از سویی با معارف بنیادین و مبتنی بر اصیل ترین منابع اسلامی و از سوی دیگر؛ دیدگاههای کلامی و اعتقادی برخی ادیان و مکاتب مطرح آشنا می گردد. نگرش تطبیقی به فهم درست آموزه های ادیان کمک خواهد رساند و راهی به سوی معنویت و دین حقیقی خواهد گشود.

۳- طول دوره و شکل نظام

طول دوره کارشناسی ارشد عرفان در این گرایش، دو سال و نیم است که بر اساس آئین نامه طی پنج نیمسال و هر نیمسال شانزده هفته ارائه می گردد. در این مدت دانشجویان باید پایان نامه خود را بگذرانند و از آن دفاع نمایند. زمان تدریس هر واحد ۱۶ ساعت است.

تبصره: چنانچه به تشخیص گروه آموزشی مدت فوق برای گذراندن دروس جبرانی و یا اتمام پایان نامه کافی نباشد حداکثر دو نیمسال دیگر به مدت فوق اضافه می شود.

۴- برنامه دوره (ساختار دوره)

مجموع واحدهای برنامه دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی ۳۲ واحد به شرح زیر است:

- دروس تخصصی الزامی ۲۶ واحد

- پایان نامه ۶ واحد

لازم به ذکر است که با توجه به ماهیت این دوره آموزشی که نیازمند اطلاعات مختلف در زمینه های (فلسفه، منطق، کلام) می باشد و به منظور هم سطح کردن پذیرفته شدگان، تعداد ۱۶ واحد جبرانی پیشنهادی در نظر گرفته شده است که به دانشجویانی که در مقطع کارشناسی این دروس را نگذرانیده اند ارائه خواهد گردید. مسئولیت معادل سازی واحدها با گروه مربوطه می باشد. لیست دروس جبرانی در جدول در فصل دوم آمده است.

۵- شرایط پذیرش دانشجو در دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی

- دارا بودن دانشنامه کارشناسی (لیسانس) از موسسات آموزشی که مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری باشند.

- پذیرفته شدن در امتحان ورودی و گزینش دانشجو

- تحصیل در دوره به صورت تمام وقت

- پذیرفته شدن در مصاحبه علمی دانشکده (لازم به توضیح است در مصاحبه علمی، دانش پایه کلامی، فلسفی و عرفانی سطح زبان عربی و انگلیسی، توانایی تحقیق و تدریس منطقی مورد بررسی و ارزیابی قرار خواهد گرفت)

- تعهد گذراندن دروس جبرانی به تشخیص گروه حداکثر تا ۱۲ واحد

- موافقت کتبی سازمان متبوع برای تحصیلات به صورت تمام وقت برای شاغلان دستگاههای دولتی

تبصره: طلاب علوم دینی باید مدارک قبولی کتبی پایه دهم با قبولی در پایه هشتم حوزه های علمیه را با ارائه گواهینامه معتبر از شورای مدیریت حوزه علمیه قم ارائه دهند.

۶- نقش و توانایی دانش آموختگان این دوره

فارغ التحصیلان این دوره با توجه به فراگیرهای لازم می توانند در زمینه آموزشی و پژوهشی دستگاههای آموزشی و پژوهشی مربوط (گروههای معارف اسلامی، دانشکده های الهیات، پژوهشگاهها و پژوهشکده های علوم اسلامی، آموزش و پرورش) نقش موثری ایفا نمایند و به تحقیق و تبیین اندیشه های اسلامی در داخل و یا خارج از کشور بپردازند.

فصل دوم

لیست دروس دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته

عرفان تطبیقی

جدول ۱: فهرست دروس اجباری (دروس تخصصی الزامی) دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی

شماره	عنوان درس	تعداد واحد	ساعات	
			نظری	عملی
۱	عرفان تطبیقی	۲	۳۲	-
۲	عرفان در آموزه های ادیان شرقی	۲	۳۲	-
۳	ارتباط فلسفه با عرفان	۲	۳۲	-
۴	تاریخ تصوف و عرفان در اسلام	۲	۳۲	-
۵	تفسیر متون عرفانی به زبان فارسی (نظم)	۲	۳۲	-
۶	عرفان یهودی و مسیحی	۲	۳۲	-
۷	عرفان نظری اسلامی ۱ (ابن عربی)	۲	۳۲	-
۸	عرفان نظری ۲ (شیعه)	۲	۳۲	-
۹	عرفان عملی و مبانی آن	۲	۳۲	-
۱۰	تفسیر متون عرفانی به زبان عربی	۴	-	-
۱۱	تفسیر متون عرفانی به زبان فارسی (نثر)	۲	۳۲	-
۱۲	تفسیر متون عرفانی به زبان انگلیسی	۲	۳۲	-
۱۳	پایان نامه	۶	-	-
جمع		۳۲		

تبصره:

جدول ۲: فهرست دروس جبرانی دوره کارشناسی ارشد عرفان تطبیقی

شماره	عنوان درس	تعداد واحد	ساعات	
			نظری	عملی
۱	روش شناسی مطالعات تطبیقی	۲	۳۲	
۲	علل مخالفت با عرفان و تصوف در جهان اسلام	۲	۳۲	
۳	خاستگاه عرفان اسلامی	۲	۳۲	
۴	عرفان در قرآن، روایات و سیره معصومین (ع)	۲	۳۲	
۵	فلسفه اسلامی ۱	۲	۳۲	
۶	فلسفه اسلامی ۲	۲	۳۲	
جمع		۱۲	-	

عنوان درس: عرفان تطبیقی

نوع درس اصلی

تعداد واحد ۲ واحد

نوع واحد نظری

هدف: آشنایی با عرفان دیگر مکاتب عرفانی و تبیین تأثیر اسلام بر تکامل عرفان

سرفصل:

۵۰- بررسی تعاریف عرفان در مکاتب گوناگون

۵۱- ویژگیهای کلی عرفان در مکاتب عرفانی شرق و غرب

۵۲- مراتب سیر و سلوک و وجوه اشتراک و افتراق مکتبها

۵۳- تأثیر اسلام در تعالی و تکمیل عرفان

مکاتب شرقی: مکتب ودانته (اوپانیسادهای): شانکارا وحدت وجود عاری از ثنویت Advaitia را مانوجا وحدت وجود مشروط Vis istadvaitia، مکتب بهکتی طریق محبت در بهگوادگیتا، مقام نیروانا و مقایسه آن با مقام فنای اسلامی، مکتب عرفانی تائوئیسم، مقام تسلیم در برابر تائو Tao راه طبیعت و مسیت الهی و مقایسه آن با مقام رضا در عرفان اسلامی.

مکاتب غربی: عرفان مسیحی: مکتب نوافلاطون و مقایسه نظریه صدور Emanation با نظریه تجلی در عرفان اسلامی، عقاید عرفانی دیونیزوسی آرتوپاگوسی Dionysius The Areopacite تجلی ذات بی نام و نشان در صفات و اسماء الهی، مقایسه لوگوس Logos با کلمه الله واسطه فیض، مکتب گنوستیزم Gnosticism، عرفان یهودی: بررسی مکاتب عرفانی مرکبه Merkabah حسیدیزم Hasidism و قبلاً Kabbalah ظهور ذات نامتناهی این سوف E in-sof در جلوه های ده گانه سفیروت Sefiroth و تأویل عرفانی تورات در کتاب Zohar

منابع اصلی:

مکاتب فلسفی و ادیان هند داریوش شایگان، تاریخ فلسفه م. م. شریف ج یک مقالات ترجمه دکتر مجتهدی، مقالات دیونیزوس، آرثوپاگوسی، عرفان، گنوستیزم، مرکبه، حسیدیزم، قابلا از دائره المعارف دین ویراسته میرچا الیاده، عرفان و فلسفه، و. ت. استیس

- Christian Mysticism, Ralph Inge.
- Camparative Mysticism ,Marquette.
- Mysticism in Religion, Sidney Speneer.
- Divine Names & Mystical Theology, Dionysisus The Areopacite.
- Hindu Mysticism, S.N. Dasgupta.

منابع فرعی:

آداب طریقت و خدایابی (تصوف و طریقت هند) و به کوشش سید محمد رضا جلالی نائینی، دفتر ایام دکتر زرین کوب بخش عرفان تطبیقی ارزش میراث صوفیه دکتر زرین کوب.

۵۴-Major Trends in Jewish Mysticism, Gershom Scholem.

عنوان درس : عرفان در آموزه های ادیان شرقی (تائوئیسم، بودیسم و عرفان ایران قبل از اسلام)

نوع درس : اصلی

تعداد واحد : ۲ واحد

نوع واحد : نظری

هدف : از این واحد درسی آشنایی دانشجویان با عناصر عرفانی موجود در اندیشه های تائوئیسم و بودیسم و کتاب اوستا و کتب پهلوی می باشد.

سرفصل درس

الف : طریقه های سه گانه مشهور، زروانی، مهری و مزدکی (به تمایز از عامه زردشتیان که صرفاً به شریعت زردشتی تمسک بسته اند و به ابعاد درونی کیش خویش چندان اهمیتی نوزیده اند). و ادامه این عناصر در تمدن غنی و چند وجهی اسلامی در فلسفه اشراق و برخی گرایش های عرفانی (مکتب وحده الشهود ایرانی) و مکتب شبه عرفانی مانویت که جزو طریقه های به اصطلاح گنوستیک به شمار می رود.

ب :

- آشنایی با سنت عرفانی هند

- آیین و دانتیه

- اوپنیشیه ها

- آیین بهکتی (Bhakti)

- آراء شنکره

- آراء رامانوجه

- آشنایی با سنت عرفانی ادیان خاور دور

- تائوئیزم (آراء یانگ چو، لائوتزو، چوانگ تزو)

- مذهب چان (chan)

- مذهب زان (Zen)

آیات و روایات مربوط به اصول اعتقاد و مسائل موضوع درس

شرح مواقف قاضی عضد ایجی

التمهید باقلانی

منابع فرعی درس :

ضحی الاسلام احمد امین جلد سوم .

تاریخ المذاهب الاسلامیه ابوزهره، الشیعه بین الاشاعره و المعتزله ، هاشم معروف الحسنی

عنوان درس : تاریخ تصوف و عرفان در اسلام

نوع درس اصلی

تعداد واحد ۲ واحد

نوع واحد نظری

هدف : آشنایی دانشجویان با پیدایش تصوف در اسلام و سیر اجمالی آن تا عصر حاضر

سرفصل ها:

کلمه صوفی ، وجوه اشتقاق و تعریف آن تعریف عرفان و تفاوت آن با تصوف منابع افکار عرفانی در آیات قرآن و احادیث رفتار پیغمبر اکرم(ص) و صحابه پیدایش زهد در صدر اسلام نخستین عرفای مسلمان (حسن بصری، رابعه عدویه ، ابراهیم ادهم، بایزید بسطامی ، ذوالنون مصری، جنید، حلاج و... ، منابع غیر اسلامی تصوف (زهد مسیحیت ، دین بودا و هندو، فلسفه نوافلاطونی) آثار اولیه عرفانی اسلامی (آثار ابوطالب مکی، کتاب اللمع ابونصر سراج، رساله قشیریه، کشف المحجوب هجویری و...) رشد تصوف در خراسان (ابوسعید ابوالخیر ، خواجه عبدالله انصاری) ، سیر و سلوک عرفانی، مقامات و حالات (توبه ، ورع، زهد و...) ابن عربی و وحدت وجود ، شارحان آثار ابن عربی ، عرفان اسلامی در شبه قاره هند ، عرفای مشهور این دوره (جلال الدین محمد بلخی ، فخرالدین عراقی ، نورالدین جامی و...) ، تشکیل سلسله های صوفیه (طیفوریه، قادریه، سهروردیه، کبرویه، مولویه و...) مرید و مراد و رابطه آنها با یکدیگر بررسی آثار عارفانه از قرن پنجم تا دوره صفویه بررسی آثار دوره صفویه (مصباح الهدایه کاشانی، احیاء العلوم غزالی ، آثار مولانا ، حافظ و...) عرفان و تصوف در دوره زندیه و قاجاریه سیر نزولی تصوف از قرن نهم تا عصر حاضر، رابطه فقها و صوفیه تحقیقات مستشرقین درباره تصوف.

منابع

۱. تاریخ ادبیات (برخی از فصول) صفا

۲. تاریخ تصوف در اسلام قاسم غنی

۳. تاریخ تصوف در هند سید عباس رضوی، ترجمه منصور معتمدی

۴. تاریخ فلسفه در اسلام م. م شریف
۵. جستجو در تصوف ایران عبدالحسین زرین کوب
۶. رساله قشیریه ابوالقاسم قشیری
۷. زهد و تصوف در اسلام نیکلسن
۸. سرچشمه تصوف در ایران سعید نفیسی
۹. طرائق الحقایق نایب الصدر شیرازی
۱۰. مرصاد العباد نجم الدین کبری
۱۱. مصباح الهدایه عزالدین کاشانی
۱۲. آثار عطار، غزالی، مولانا و سنائی

عنوان درس : تفسیر متون عرفانی به زبان فارسی (نظم)

نوع درس : اصلی

تعداد واحد : ۲ واحد

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف: آشنا ساختن دانشجویان با متون عرفانی در زبان فارسی .

سرفصل:

سرفصل های این درس با توجه به گزیده هایی از منابع ذیل تعیین می گردد.

منابع :

- ۱- مثنوی معنوی مولانا
- ۲- منطق الطیر عطار نیشابوری
- ۳- حدیقه الحقیقه سنائی غزنوی
- ۴- گلشن راز شیخ محمود شبستری
- ۵- دیوان حافظ

عنوان درس: عرفان مسیحی

نوع درس اصلی
تعداد واحد ۲ واحد
نوع واحد: نظری

هدف:

سرفصل‌ها:

- عرفان یونانی و رومی
- گنوستیسیسم (غنوصیه) و گنوستیس مسیحی
- عرفان اباء کلیسا
 - قرن سوم میلادی (کلمنس اسکندرانی و اوریگنس)
 - قرن چهارم میلادی (گریگوریوس نیسانی و گریگوریوس نازیانزوسی)
 - قرن پنجم و ششم میلادی (اوگوستینوس و دیونسیون مجعول)
- عرفان در قرون وسطی
 - عرفای قرون یازدهم و دوازدهم (تحقیر عالم)
 - عرفای نظری در قرون سیزدهم و چهاردهم میلادی
 - بوناوتورا
 - عرفان آلمانی
 - مایستر اکهارت (یوهانس اکهارتوس)
 - عرفان در عصر رنسانس
 - عارفان اسپانیایی
 - عارفان فرانسوی در قرون شانزدهم و هفدهم میلادی
 - عارفان اروپایی و آمریکایی در قرون جدید و معاصر
 - تفاوت عرفان اسلامی و عرفان مسیحی

منابع:

- ایلخانی، محمد، تاریخ فلسفه در قرون وسطی و رنسانس، تهران، سمت، ۱۳۸۲

- نظریه تبیتل در عرفان یوهانس اکهارتوس، شرفنامه، یادنامه دکتر شرف الدین خراسانی، به

کوشش حسن سید عرب، تهران، ۱۳۸۳، صص ۹۵-۱۳۲.

Agnus S., The Mystery- Religions, New York, ۱۹۷۵

De Libera A., La mystique rhenane, Paris, ۱۹۹۴

Fanning Steven, Mystics of Christian Tradition, Routledge, London, ۲۰۰۱

Graef H., Histoire de la mystique, Paris, ۱۹۶۵

Happold F. C., Mysticism, New York, ۱۹۶۳

Underhill E., The Mystics of the Church, Wilton, CN, ۱۹۸۸.

عنوان درس: عرفان نظری اسلامی ۱ (ابن عربی)

تعداد واحد ۲ واحد

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با اندیشه های عرفانی ابن عربی

سرفصل ها:

۱- بررسی منابع اندیشه های عرفانی ابن عربی

۲- تأویل و زبان رمزی در عرفان ابن عربی

۳- انسان کامل و کلمه

۴- اسرار حروف

۵- آفرینش و جهان شناسی

۶- وحدت وجود و وحدت شهود

۷- وحدت (درونی) ادیان

۸- عرفان اسلامی پس از ابن عربی

۹- فیض مقدس و اقدسی

۱۰- عالم خیال

۱۱- عوالم کلیه

۱۲- اسماء و صفات حق

۱۳- اعیان ثابته

۱۴- مراتب کشف و انواع آن

۱۵- عالم، صورت حقیقت انسانی

۱۶- اسفار اربعه

۱۷- خلافت حقیقت محمدیه (بیان حقیقت ولایت، نبوت رسالت)

۱۸- تجلی و ظهور

۱۹- الوهیت و ربوبیت

شرح مقدمه قیصری (بر فصوص الحکم): سید جلال الدین آشتیانی

الفتوحات المکیه، ابن عربی، ابی عبدالله بن محمد، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۹۸۱ م.

فصوص الحکم، ابن عربی، ابی عبدالله بن محمد، تهران، انتشارات الزهراء، ۱۳۸۰.

مجموعه رسایل ابن عربی، ابن عربی، ابی عبدالله بن محمد، بیروت دار احیاء التراث العربی، ۲۰۰۲ م.

وحدت وجود به روایت ابن عربی و مایستر اکهارت، کاکائی، قاسم، تهران، انتشارات هرمس، ۱۳۸۲.

صوفیسم و تائوئیسم، ایزوتسو، توشیهکو، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۷۹.

تخیل خلاق در عرفان ابن عربی، کرین، هانری، ترجمه دکتر انشاء الله رحمتی، تهران، انتشارات جامیریا،

۱۳۸۴.

محبی الدین بن عربی چهره برجسته عرفان اسلامی، جهانگیری، محسن، تهران، انتشارات دانشگاه

تهران، ۱۳۸۳.

تمهید القواعد، ابن ترکه، علی صائن الدین، تهران، انجمن حکمت و فلسفه ی ایران، ۱۳۶۰.

مصباح الانس، فناری، علی بن حمزه، تهران انتشارات مولی، ۱۳۷۴.

مجموعه رسایل، قیصری، شرف الدین، تهران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ی ایران، ۱۳۸۱.

عنوان درس: عرفان نظری ۲ (شیعه)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی دانشجویان با عرفان شیعه (سیدحیدر آملی، عبدالرزاق کاشانی، خاندان ترکه - ابوحامد و علی صائن الدین و شیخ محمد لاهیجی)

سرفصل ها:

- رابطه تشیع و تصوف نزد سید حیدر

- توحید فردانیت (توحید و جودی = وحدت وجود) و براهین آن

- تفاوت دیدگاه سید حیدر با ابن عربی در مسأله خلافت محمدیه

- تفسیر عرفانی سید حیدر

- براهین اثبات وحدت شخصی وجود

- وحدت وجود از دیدگاه عبدالرزاق کاشانی و اختلاف وی با علامه الدوله سمعانی در رابطه با این موضوع

- ولایت و اهمیت آن از دیدگاه کاشانی

- مسأله تجلی و ظهور حق از نظر لاهیجی

- مسایل عرفان نظری در تمهید القواعد از نظر مائین (ابوحامد) و شارح (علی صائن الدین)

منابع:

- جامع الاسرار و منبع الانوار، آملی، سید حیدر، بیروت، مؤسسه التاريخ العربی، (۱۴۲۶هـ - ۲۰۰۵ م)

- نص النصوص فی شرح فصوص الحکم، آملی، سید حیدر، بیروت، مؤسسه التاريخ العربی، (۱۴۲۶هـ - ۲۰۰۵ م)

- مجموعه مصنفات کاشانی، تهران، میراث مکتوب، ۱۳۸۰.

- شرح فصوص الحکم، کاشانی، عبدالرزاق، تهران، انجمن آثار مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۳.

- مفاتیح الاعجاز فی شرح گلشن راز، لاهیجی، شمس الدین محمد، تهران، انتشارات زوار، ۱۳۸۳.

- تمهید القواعد فی شرح قواعد التوحید، ابن ترکه، علی صائن الدین، تهران، انجمن حکمت فلسفه

ایران، ۱۳۶۰.

عنوان درس: عرفان عملی و مبانی آن

نوع درس اصلی

تعداد واحد ۲ واحد

نوع واحد نظری

هدف: آشنایی با اصول و مبانی عرفان عملی و مراتب سیر و سلوک و اسفار اربعه عرفانی

سرفصل ها:

منازل السائرین خواجه عبدالله انصاری: بدایات: یقظه، توبه، تفکر، ابواب: زهد، ورع، رجاء، معاملات: اخلاق، تهذیب، توکل، اخلاق: صبر، رضا، شکر، اصول: عزم، ذکر، یقین، اودیه: احسان، سکینه، طمانینه، احوال: محدث، جهد، ذوق، ولایات: سر، وقت، تمکن، حقایق: قبض و بسط، سکر و صحو، نهائیات: معرفت، فناء، توحید - مراتب و منازل سلوک: یقظه (مقدمه سلوک)، توبه، تفکر، تذکر، توکل، ورع و اخلاص از کتاب چهل حدیث امام خمینی (ره)، جنود عقل: صبر، رضا، طمانینه، رجاء، شکر و سایر فضایل اخلاقی در کتاب شرح حدیث جنود عقل و جهل امام خمینی (ره)، آداب و مهمات سلوک و وظائف سالک از کتاب آداب الصلوه امام خمینی (ره)

اسفار اربعه عرفانی از مصباح الهدایه امام خمینی (ره)

منابع:

منازل السائرین خواجه عبدالله انصاری با توجه به شرح عبدالرزاق کاشانی، مصباح الهدایه الولایه امام

خمینی (ره)، رساله سیر و سلوک منسوب به بحر العلوم و رساله قشیریه

عنوان درس : عرفان عملی و مبانی آن

نوع درس : اصلی

تعداد واحد : ۲ واحد

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف: آشنائی با اصول و مبانی عرفان عملی و مراقب و منازل سیر و سلوک عرفانی

سرفصل:

۱- اسفار اربعه قلبی و شهودی

۲- منازل از یقطه تا منا

۳- مشارطه ، مراقبه و محاسبه

منابع :

۱- منازل السائرین خواجه عبدالله انصاری با توجه به شرح عبدالرزاق قاسانی

۲- مصباح الهدایه و الولاية امام خمینی (ره)

۳- رساله سیر و سلوک منسوب به بحر العلوم

۴- رساله قشیریه

عنوان درس : تفسیر متون عرفانی به زبان فارسی (نثر)

نوع درس : اصلی

تعداد واحد : ۲ واحد

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : آشنا ساختن دانشجویان با متون عرفانی در زبان فارسی .

سرفصل:

سرفصل های این درس با توجه به گزیده هایی از منابع ذیل تعیین می گردد.

منابع :

- ۱- مرصاد العباد نجم الدین رازی
- ۲- رسائل خواجه عبدالله انصاری
- ۳- کشف المحجوب هجویری
- ۴- اشعه اللمعات ، جامی
- ۵- مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه عزالدین محمود کاشانی
- ۶- مقدمه وصیتنامه سیاسی الهی امام خمینی (ره) و نامه های عرفانی امام خمینی (ره)

نوع درس اصلی

تعداد واحد ۲ واحد

نوع واحد نظری

هدف: آشنایی با متون اصلی عرفان یهودی و مسیحی به زبان انگلیسی. مدرس این درس بخشهایی از متون زیر را برای شرح و تفسیر انتخاب می کند.

عرفان یهودی:

The zohar, translated by H. Sperling, m. Simon and P. Levertoff, London, ۱۹۳۱-۴.

Abraham Ibn Daud, the book of tradition (sefer ha-Qabbalah), edited and translated by G.D. Cohen, Philadelphia, ۱۹۶۷.

N. Janowitz, The Poetics of Ascent. Albany, ۱۹۸۰.

عرفان مسیحی:

Augustine (Marcus Aurelius Augustinus), Confessions, translated by H. Chadwik, Oxford and New York, ۱۹۹۱.

Bernard of Clairvaux. Bernard of Clairvaux, Selected Works, translated by G.R. Evans, New York, ۱۹۸۷.

Boehme, Jacob. Jacob Boehem, Essential. Translated by R. Waterfield, Wellingborough, ۱۹۸۹.

Bonaventure, The Journey of the Soul Towards God .translated by E.Cousin, New York, ۱۹۷۸.

Eckhart, Mester. Meister Eckhart ,Selected Writings. Translated by O.Davis, London-New York, ۱۹۹۴.

Mester Eckhart, Selected Treaties and Sermons, translated by J.M. Clark and J.V.Skinner, London, ۱۹۵۸.

John of the Cross , The Cllected Works of St. John of the Cross, translated by K.Kavanaugh and O.Rodriguez, Washington, DC, ۱۹۹۱.

Pseudo-Dionysius, The Complete Work, English translated by C. Lubheid and P.Rorem , Lndon, ۱۹۸۷.

Ruusbroec, J., John Ruusbroec, The Spiritual and Other Work .Translated by J.A.Wiseman, Mawah, NJ, ۱۹۸۵.

عنوان درس: ارتباط عرفان با دین

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی دانشجویان با ارتباط عرفان و دین در ابعاد مختلف و تأثیر دین در عرفان

سرفصل ها:

۱- ارتباط عرفان و دین

۱-۱- تفاوت عرفان و تصوف

۲-۱- آیا عرفان منهای دین ممکن است

۳-۱- عناصر عرفانی دین

۴-۱- شریعت و طریقت و حقیقت

منابع:

۱۱- ابعاد عرفانی اسلام، آن ماری شیمل

۱۲- لطائف الاعلام فی اشارات اهل الالهام، کاشانی، کمال الدین عبدالرزاق، تهران، میراث مکتوب،

۱۳۷۹.

۱۳- الرسالة القشیریه، قشیری، ابی القاسم عبدالکریم بن هوازن، بیروت، دارالکتب العلمیه،

۱۴۲۲ هـ - ۲۰۰۱ م.

۱۴- اصطلاحات الصوفیه، کاشانی، کمال الدین عبدالرزاق، تهران، انتشارات حکمت، ۱۳۸۱.

۱۵- دین پژوهی، الیاوه، میرچا، ج ۱ و ۲، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی

و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۵.

۱۶- تمهید القواعد فی شرح قواعد التوحید، ابن ترکه، علی صائن الدین، تهران، انجمن حکمت و

فلسفه ایران، ۱۳۶۰.

۱۷- مصباح الانس، فناری، علی بن حمزه، تهران، انتشارات مولی، ۱۳۷۴.

۱۸- صوفیسم و تائوئیسم، ایزوتسو، توشیهکو، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۷۹.

۱۹- تخیل خلاق در عرفان ابن عربی، کرین، هانری، ترجمه دکتر انشاءالله رحمتی، تهران، انتشارات

جامی، ۱۳۸۴.

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

هدف: از این واحد درسی آشنایی دانشجویان است با عناصر عرفانی موجود در کتاب اوستا و کتب پهلوی که طریقه های سه گانه مشهور، یعنی طریقه زروانی، مهری و مزدکی با آن عناصر سروکار داشتند (به تمایز از عامه زردشتیان که صرفاً به شریعت زردشتی تمسک جسته اند و به ابعاد درونی کیش خویش چندان اهتمامی نورزیده اند). از آن جا که این عناصر در تمدن غنی و چند وجهی اسلامی در قالب حکمه الاشراق و برخی گرایش های عرفانی (مکتب وحده الشهود ایرانی) به حیات خود ادامه دادند، آشنایی با آن ها امری است ضروری.

بخش دیگر از بحث اختصاص دارد به مکتب شبه عرفانی مانویت که جزو طریقه های به اصطلاح گنوستیک به شمار می رود.

منابع:

عالیخانی، بررسی لطایف عرفانی در نصوص عتیق اوستایی، هرمس، ۱۳۷۹.

بویس و دیگران، مهر در ایران و هند باستان، ققنوس، ۱۳۸۴.

زهر، زروان معمای کیش زردشتی، ترجمه قادری

Humbach, H. The Gathas of Zarathushatra, ۱۹۹۱.

Shaked, Sh. From Zoroastrianism to Islam, ۱۹۹۵.

ویدن گرن، مانی، ترجمه نزهت صفای اصفهانی.

شروو، عناصر ایرانی در کیش مانوی، ترجمه شکری فومشی، طهوری، ۱۳۸۰.

عنوان درس: روش شناسی مطالعات تطبیقی

نوع درس: چهرانی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی با روش های رایج در مطالعات تطبیقی (فلسفه، کلام، عرفان و دینی شناسی تطبیقی)

سرفصل ها:

- ۱- روش تاریخی مسون اورسل (*Masson Ourcel*)
- ۲- روش پدیدار شناسی هانری کربن
- ۳- روش انسان گرایانه راجو (*Rajo*) با نظریه فلسفه جهانی
- ۴- روش آرچی، جی، بهم (*Archie J. Bahm*) روش انسان گرایانه در نقد فلسفه جهانی
- ۵- روش گاندت (*Gondet*) - روش کلامی - تاریخی
- ۶- روش والن (*Wallen*) با محوریت تفکر غربی

منابع:

- ۱- رضا داوری اردکانی، فلسفه تطبیقی، تهران، ۱۳۸۴.
- ۲- محمد ایلخانی، روش شناسی تطبیقی (زیر چاپ است)
- ۳- توشیهیکو ایزوتسو، صوفیسم و تائوئیسم، ترجمه محمد جواد گوهری، تهران ۱۳۷۸.
- ۴- هانری کربن، فلسفه ایرانی و فلسفه تطبیقی، ترجمه سید جواد طباطبائی، تهران ۱۳۶۹.

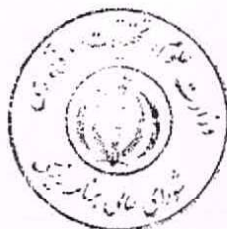
۵- Archie J. Bahm "Com Parative Philosophy" Albuquerque. ۱۹۹۵.

۶- "the Coucert of Man , study in Comparative Philosophy "Ed : ted by

R - Radha Kcishn and P.t. Roju London, ۱۹۶۶.

۷- Masson Ourcel " Laphilosophie Comparee Poins. ۱۹۳۲.

۸- Gardet, M- M - Anawati, introduction a theologie murulmare Essai de theologie Coupree, Paris, ۱۹۸۱.

عنوان درس : دلایل مخالفت با عرفان و تصوف

تعداد واحد : ۲ واحد

نوع واحد : نظری

نوع درس : جبرانی

الف : مخالفت های نظری

ب : مخالفت های عملی

هدف : آشنایی دانشجویان با علل و انگیزه هایی که موجب مخالفت برخی از متشرعات با عرفان و صوفیه شده است .

سرفصل های بند «الف» :

۲۰- تأثیر گذاری منابع غیر اسلامی (نوافلاطونی ، مسیحی ، هندی و بودائی) بر عرفان اسلامی .

۲۱- اعتقاد به وحدت وجود و ناسازگاری آن با توحید قرآنی

۲۲- تفضیل اولیاء بر انبیاء از دیدگاه عرفا

۲۳- ناسازگاری اشتراک معنوی و اصالت وجود با توحید قرآنی

۲۴- دیدگاه عرفا درباره ی عشق و مستی

۲۵- تأویل آیات و روایات توسط عرفا

۲۶- حقانیت عرضی ادیان

۲۷- مسأله فنا و سقوط تکلیف

سرفصل های بند «ب» :

۲۸- مکاشفات و شطحیات عرفا

۲۹- عدم پایبندی عرفا به ظاهر شریعت (مانند : رقص ، سماع ، شاهد بازی)

۳۰- تأسیس خانقاه و خرقه پوشی

۳۱- مرید و مراد بازی

۳۲- نفس کشی

۳۳- مستند فتوای برخی از فقهاء در اعلام ارتداد ، کفر ، زندقه و الحاد عرفا

۳۴- اعدام برخی از عرفا به استناد فتوای برخی از فقها

عنوان درس : خاستگاه عرفان اسلامی:
الف (بیرونی (مسیحیت ، نوافلاطونی و ادیان شرقی)
ب (درونی (کتاب و سنت)

نوع درس : جبرانی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد : نظری

هدف: بررسی منابعی که عرفان اسلامی از آن تأثیر پذیرفته است .

سرفصل:

۱. خاستگاه درونی

الف: آیات عرفانی قرآن

ب: احادیث و روایات عرفانی

ج: سیره عملی پیامبر (ص) و ائمه اطهار(ع)

۲. خاستگاه بیرونی

بررسی میزان تأثیر ادیان و مکاتب زیر در عرفان اسلامی

الف : مسیحیت (رهبانیت، پشمینه پوشی، روزه وصال، دیر نشینی و...)

ب : ادیان هندی (شعار فقر، دیانای بودائیان ، خرقه پوشی، ریاضت ، در یوزه گری، نیروانا،

وحدت وجود...)

ج : فلسفه یونان : (پارمیندس ، رواقیان، نوافلاطونی، گنوسیس *genosism*)

د : تائوئیسم

هـ: ادیان ایران باستان (میترائیسم و زرتشت)

منابع :

۱- تفسیر بیان السعاده گنابادی

۲- منهاج الولایه فی شرح نهج البلاغه (دو جلد) ملا عبدالباقی صوفی اصفهانی

۳- تحقیق ماللهند ابوریحان بیرونی

- ۴- ملل و نحل شهرستانی
 ۵- تاریخ تصوف دکتر غنی
 ۶- جستجو در تصوف ایران دکتر زرین کوب
 ۷- تاریخ تصوف - عمید زنجانی

منابع فرعی:

- ۱- علی و فلسفه الهی علامه سید محمد حسین طباطبایی
 ۲- تاریخ ادیان ترابی

عنوان درس: عرفان در قرآن، روایات و سیره معصومین

نوع درس جبرانی

تعداد واحد ۲ واحد

نوع واحد نظری

پیشنیاز ندارد

هدف: آشنایی با تفاسیر عرفانی و ایجاد زمینه مناسب برای درک عرفانی از آیات قرآن کریم، آشنایی با

مکتب و سیره عرفانی - اخلاقی پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع)

سرفصل:

- ۵۵- تفسیر سوره حمد، سوره توحید، سوره قدر
- ۵۶- آیات ابتدایی سوره حدید
- ۵۷- آیات پایانی سوره حشر
- ۵۸- آیه نور
- ۵۹- سبک شناسی و مبانی تفاسیر عرفانی
- ۶۰- بررسی ابعاد عرفانی سیره معصومین (ع)
- ۶۱- تعالیم و رهنمودهای عرفانی منعکس در روایات و ادعیه و شروح عرفانی بر آنها
- ۶۲- خطب توحیدی نهج البلاغه
- ۶۳- مناجات شعبانیه
- ۶۴- دعای عرفه
- ۶۵- صحیفه سجاده
- ۶۶- زیارت جامعه کبیر
- ۶۷- دعای سحر
- ۶۸- دعای جوشن کبیر

عنوان درس : معرفی الگوهای عرفان عملی تابع مکتب اهل بیت (ع)

نوع درس : جبرانی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنائی با چهره های اصیل در عرصه عرفان عملی

سرفصل:

در این درس چهره هایی که از مکتب عرفانی اهل بیت (ع) عملاً و نظراً تأثیر پذیرفته اند معرفی می گردند مانند: مسلمان، کمیل، اباذر، حافظ، عطار، مولانا سید بن طاوس و علامه بحر العلوم و سید علی شوشتری، ملا حسین قلی همدانی، شیخ محمد بهاری، سید احمد کربلانی، میرزا جواد آقا ملکی تبریزی، سید علی قاضی طباطبائی، شاه آبادی، علامه طباطبائی و امام خمینی و....

منابع:

- ۱- الذریعه الی اعلام الشیعه آقا بزرگ تهرانی
- ۲- اعیان الشیعه سید محسن امین
- ۳- کتابهای مربوط به شرح حال عارفان فوق الذکر

عنوان درس: ارتباط فلسفه (مشاء، اشراق، حکمت متعالیه) با عرفان

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

هدف: آشنایی دانشجویان با سیر فلسفه درس اسلام و ارتباط جریانات فلسفی با عرفان

سرفصل ها:

تفاوت موضوع و روش فلسفه با عرفان

عرفان نظری در اندیشه فارابی و ابن سینا (در فصوص و اشارات)

سهروردی و حکایات و تمثیلهای عرفانی

تبیین رابطه وجود شناسی، وحدت وجود و وحدت تشکیکی در حکمت متعالیه و عرفان نظری

منابع:

الاهیات شفا، ابن سینا، حسین بن عبدالله، تهران، انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۶۳
عیون الحکمه، ابن سینا، حسین بن عبدالله، با شرح امام فخر رازی، تهران، انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۷۳

الاشارات و التنبیهاات با شرح خواجه نصیر الدین طوسی، ابن سینا، حسین بن عبدالله، تهران، انتشارات دفتر نشر الکتاب، ۱۳۷۷
فصوص الحکم با شرح علامه حسن زاده آملی، فارابی، ابونصر محمد طرخان، تهران، انتشارات مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۷۵

مجموعه مصنفات با تصحیح و مقدمه هانری کرین، سهروردی، شهاب الدین یحیی، ۳ جلد، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۳
الحکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه، ملاصدرا، صدرالدین محمد شیرازی، بیروت، دارالحیاء التراث العربی، ۱۹۸۱ م.

شواهد الربوبیه، ملاصدرا، صدرالدین محمد شیرازی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۲
تمهید القواعد فی شرح قواعد التوحید، ابن ترکه، علی صائن الدین، تهران، انجمن حکمت و فلسفه ی ایران، ۱۳۶۰.

مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، کاشانی، عزالدین محمود، تهران، مؤسسه نشر هما، ۱۳۸۱
مصباح الانس، فناری، علی بن حمزه، تهران، انتشارات مولی، ۱۳۷۴.

